

JUBILEUM VÝZNAMNÉHO ZNALCE

Rudolf Gilbert: 115 a 90 (8)

V loňském roce nás po řadu měsíců provázel seriál věnovaný Rudolfu Gilbertovi, jednomu z našich nejvýznamnějších filatelistických znalců, jehož věhlas překročil hranice a jeho jméno je dodnes známo a váženo sběrateli čs. známek prakticky na celém světě. Seznámili jsme se s jeho původem, dětstvím, rodinou, ukázali si, kde postupně žil. Nemalou pozornost jsme věnovali málo známým okolnostem jeho působení za protektorátu, i jaké důsledky to pro něj mělo po osvobození. Rozsáhlý výzkum v archívech umožnil vyobrazit dobové dokumenty, na jejichž základě si každý čtenář mohl udělat vlastní závěry. Dnes se seznámíme s doklady uzavírajícími tuto neradostnou část jeho života.

FRANTIŠEK BENEŠ

Obvinění vznesená proti RG v letech 1945–6 byla nepochybně vážná. Ervín Hirsch i další osoby, které se cítily jeho jednáním za protektorátu poškozeny, snesli mnoho argumentů, které otráslly Gilbertovou pověstí jako znalce i občana. Ten si to nenechal líbit a předložil množství argumentů na svou obranu, ke které rovněž povolal řadu svědků. To všechno způsobilo, že se řízení vleklo a spisy narůstaly.¹⁾

Subáková sbírka

Už jsme se zmínili o sbírce Alfréda Subáka, kterou měl RG zpronevěřit (F7/11, s. 3), což mu bylo po válce vytýkáno. Jedním ze svědků v této věci byl Julius Munk.

„PROTOKOL

sepsaný s JUDrem. Juliem Munkem, býv. advokátem, nar. 11. 7. 1881 v Dobrušce, okres Nové Město n./Metují, příslušným tamtéž, synem Šalamouna a Františky roz. Šlaplové, národnosti české, vyznání evangelicko-českokobratrského, ženatým, bytem Praha XI., Tř. Maršála Stalina č. 133, který po napomenutí k udání pravdy vypovídá:

S Alfrédem Subákem jsem se osobně znal a často jsme se stýkali, jelikož jsme oba byli sběrateli známek. Alfréd Subák jako israelita byl někdy v roce 1942 v rámci německých opatření proti israelitům též deportován do Terezína, později pak do Osvětimi, kde nepochybně byl popraven. Víme o tom, že Subák byl majitelem rozsáhlé sbírky známek a jako sběratel byl ve filatelistické veřejnosti znám. Ve své sbírce měl též mimo jiné speciální sbírku belgických známek ve více svazcích z nichž první dva svazky obsahovaly vzácné známky Belgie prvního a druhého vydání. Tyto dva svazky, kterých si obzvláště cenil a které skutečně měly značnou cenu, svěřil Subák profesoru Gilbertovi do úschovy, aby je nemusil odvést okupantům. S tím se mi Subák opětovně svěřil. Kromě toho sdělil mi Subák, že dal Gilbertovi v úschovu i zásobník s různými vzácnými známkami různých zemí. Bližší obsah tohoto zásobníku mi není znám, kdežto oba svazky Belgie jsem dříve několikrát prohlížel. Tyto známkové hodnoty svěřil Subák Ing. Gilbertovi do úschovy patrně v období od podzimu 1940 do jara 1941. Delší dobu před svým transportováním se mi Subák několikrát důvěrně svěřil, resp. stěžoval si na Ing. Gilberta v tom směru, že Ing. Gilbert se zdráhá vrátit mu na jeho

žádost svěřené Subákovy sbírky známek a ptal se mne na radu, co má dělat. Říkal, že Ing. Gilbert v této věci odkládá s ním slíbenou schůzku a že pokud jde o vrácení známek, tvrdí že známky Subákovy vrátit nemůže, protože je nemá v Praze, nýbrž na venkově a že byly Gestapem zabaveny. Na vrácení známek Subák trval patrně z toho důvodu, že pozbyl důvěry k Ing. Gilbertovi pro jeho postoj k okupantům. Pokud vím známky Subákovy do poslední chvíle Ing. Gilbertem vráceny nebyly, protože Subák ještě den před svým odjezdem se mnou o celé věci mluvil. Rovněž nevím o tom, že by Ing. Gilbert Subákovy dal za známky peněžitou náhradu.“

Jinak ve věci nemám co podtknout.

Skončeno, přečteno a podepsáno.

Julius Munk

Přes údajná tvrzení, že byla zabavena gestapem, sbírka u RG přečkala válku, což dosvědčuje tento protokol.

Policieji ředitelství v Praze, Praha, dne 14. července 1945,
Oddělení státní bezpečnosti.

K č. j. 61353/45 Stb. / 12972 / 45 / 29

Protokol

sepsaný dne 14. 7. 1945 v bytě Ing. Dr. Rudolfa Gilberta nar. 25. 5. 1896 v Dolně okrese Havlíčkův Brod, do Prahy příslušného, profesora státní grafické školy, bytem v Praze XII, Rejskova ul. č. 2, p. k. národnosti české v přítomnosti obvodního inspektora Františka Minářáka a člena SDB Zdenka Macka o zabavených filatelistických známkách a to:

Zabaveno bylo:
Tři balíky a jedna krabice filatelistických známek, které jsou majetkem pana Alfréda Subáka a ,posledně bytem v Praze XII, Korunní tř., nyní neznámého pobytu. Obsah balíků nebyl prohlížen přejímajícími orgány a všechny balíky byly zapečetěny již dříve Ing. Dr. Gilbertem.

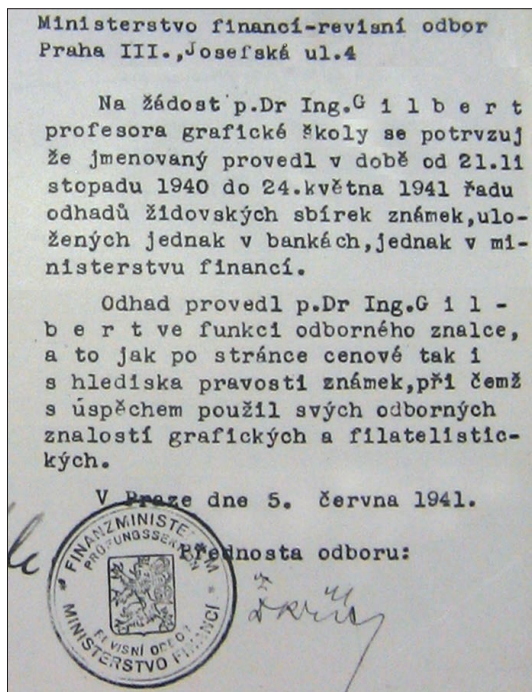
Jeden kufr filatelistických známek, jeden balík o třech krabicích a jeden balíček filatelistických známek, kteréž jsou majetkem Ing. Dr. Rudolfa Gilberta. Rovněž nebyl obsah kufru, krabic prohlížen a sepisován.

Skončeno a podepsáno :

Ing. Dr. Rudolf Gilbert *Munk, Frant.*
obv. inspektor
Munk Zdeněk SDB

Výpovědi pro a proti

O tom, že RG odhadoval sbírky zabavené židovským sběratelům, není žádných pochyb.

Vyšetřování a řízení proti němu po válce trvalo dva roky a podílelo se na něm postupně několik orgánů. Proto jsou spisy k této věci uloženy v několika různých archívech, v nichž se mi podařilo dohledat řadu dalších výpovědí proti RG, i v jeho prospěch. Některé obsahují zajímavé dobové informace, takže lze jenom litovat, že nemáme dost místa na to, abychom se jimi zabývali. Přibližme si proto alespoň výpověď Jana Mrňáka, významného znalce a ve své době Gilbertova rivala.

„Začátkem okupace byl jsem členem několika filatelistických klubů a současně členem výboru Ústředí českých filatelistických spolků. Tam jsem měl příležitost stýkati se s Ing. Dr. Gilbertem, znal jsem jej léta a o nějaký bližší styk jsem nestál.

Ing. Dr. Rudolf Gilbert byl předsedou klubu českých filatelistů, jenž byl majitelem a vydavatelem 14ti deního časopisu „Český filatelista“. Od roku 1939 začaly v uvedeném časopise útoky proti mně, jak po stránce odborné, tak i pro mé styky s redaktorem Ervinem Hirschem, který jest židovského náboženství. Útoky tyto vyvrcholily v roce 1941 a byly takového rázu, že obvinění v nich učiněno, mohlo mne snadno uvést do rukou okupačních úřadů. Dne 13. června 1941 byl v uvedeném časopise uveřejněn článek „Znalec Jan Mrňák a žid Ervin Hirsch“, kde byla ke konci uvedena věta: „Pan předsedající měl upozorniti pana Mrňáka, že ve výborové schůzi ústředí není žádoucí dovolávati se dobrozdání žida“. Podobné útoky byly dne 24. ledna 1941 v článku „Postavte židomily pod zákon o židech“, kde

jsem sice nebyl jmenován, ale má osoba tam označena takovým způsobem, že každý musel vědět, o koho se jedná. Dne 1. srpna 1941 v článku „Falešné známky za prvé“ byli jsme jako členové zkušebny Tribuny filatelistů uváděni opět v souvislosti s redaktorem Ervinem Hirschem, přičemž byl opět zdůrazňován jeho židovský původ. Tyto útoky se stále opakovaly, dneska však již přesný přehled o nich nemám. Poněvadž jsem byl pro ilegální činnost v roce 1940 zatčen gestapem, později pro nedostatek důkazů propuštěn, vzbuzovaly tyto později uveřejněné články ve mně obavu že na jejich základě bude zatčen znovu. Kdo byl autorem těchto článků přesně nevím pokud nebyly podepsány, ale poněvadž klub českých filatelistů byl majitelem a vydavatelem zmíněného časopisu a prof. Gilbert byl předsedou uvedeného spolku, měl za své předsednické moci zastaviti způsob tohoto psaní, a pak-li nemohl, měl možnost resignovati na předsednickém místě.

Již za republiky byl prof. Gilbert znalcem v oboru filatelie, nemusil tedy přijmouti funkci odhadce pro německé úřady, protože musel vědět, pro jaké účely to bude dělat. Já sám jako znalec v oboru filatelie byl jsem telefonicky vyzván, abych přijal funkci odhadce, ale tuto nabídku jsem odmítl, poněvadž jsem věděl, že jde o oceňování známek emigrantů a židů. Domnívám se, že Ing. Gilbert mohl také tak učinit, poněvadž mohl prohlásiti, že cenám známek nerozumí a že se odhadem nezabývá. Že by byl jmenovaný členem Devisen-Schutzkomanda z vlastní zkušenosti nevím, zvěděl jsem to jen z doslechu. Rovněž z vlastní zkušenosti nevím, zda nabízel sbírky známek na prodej a rovněž, zda je skutečně prodal. Zjistil jsem dotazem u pana Emila Veseckého, toho času ředitele Čedoku, že prof. Gilbert prodal Čedoku velkou partii a sbírku MUDr. Winzera, který emigroval do Anglie, asi za 150.000 K. O vykazování občanů židovského původu z burzy v Luxoru jsem pouze slyšel, svědkem podobného případu jsem nebyl. Jinak nemám k věci co podotknout.“

Mrňák byl pak vyslechnut i Očistnou komisí při Zemském národním výboru v Praze:

Pan Jan Mrňák, jako svědek po zákonném poučení udává; Generálie jako příl.8, k věci jako v protokolu z 22.října 1946 a dále: O tom, že obviněný byl členem Devisenschutzkomanda informoval mne architekt Brepta, ústně a v dopise, /Dopis po nahlédnutí vrácen/. Nikdy jsem nebyl členem Vlakky. Já jsem působil při odhadech na min.financi, byl jsem úředně vyzván.

Dozvídáme se tu mimo jiné, že Mrňákovy, jako odporci RG, bylo vycítáno, že měl být za protektorátu členem Vlakky (což on rozhodně popřel) a rovněž působil jako odhadce známek pro úřady.

¹⁾ Situaci možná neulehčovalo, že se na R. Gilberta v té době dotazovaly různé orgány činné v trestním řízení. Podle dochovaných dokladů šlo o to, že u několika osob, stíhaných za svou činnost za války či po ní, byly nalezeny známky opatřené jeho znaleckou značkou. Protože vyšetřovatelé zjevně nebyli v této oblasti orientováni, mohlo to působit, že s nimi má něco společného. Tyto doklady jsou součástí jiných fondů, a protože jsou pro naše téma okrajové, blíže jsem je nezkoumal.

Politika? – a další spory

O politických názorech RG dochované spisy, vzniklé před únorem 1948, nijak nehovoří. Při křížovém prohledávání pramenů se však podařilo najít zajímavý doklad. Je uložen ve fondu „Československá strana národně socialistická – ústřední sekretariát, Praha 1945 - 1947“ (www.nacr.cz/sua/fondy/5000.htm); jde o částečně přístupnou archivní pomůcku).²⁾

S tím se samozřejmě jeho odpůrci, a zejména Ervín Hirsch, nechtěli smířit, protože to jistě považovali za velkou nespravedlnost. Už v průběhu řízení obě strany vedly i další spor. Hirsch hned v září 1945 v časopisu Československá filatelie zveřejnil článek v němž kritizoval znalce RG a Jana Minaříka, kteří za protektorátu odhadovali zabavené židovské sbírky. Ti si to nenechali líbit a Hirsche žalovali, že je poškodil na cti. Krajský soud trestní v Praze však dne 2. 4. 1946 Hirsche žaloby zprostil.

Potíže nekončí

Zastavením řízení proti RG však jeho potíže s úřady nekončí. Objevil se totiž nový nepřítel – třídní. Spis z léta roku 1949, vypracovaný novými orgány v místě jeho bydliště, o tom hovoří jasně:

134
860/46/28/Č 10. září 1946.
Vážený bratře!
Obrátil se na nás br. prof. Dr. R. G i l b e r t se žádostí o Tvoji pomoc v jeho případě, který je Ti znám. Jmenovanému se jedná o urychlení vzhledem k tomu, že stávající stav mu činí vzhledem k jeho povolání určité nesnáze.
Dle jeho sdělení byl 7. t.m. vyšetřován p. Bartošem, který svo neochopnosti vyšetřujícího soudce nahražoval nekorektností. Jak sho okolností osobně znám, jsem přesvědčen, že udání na prof. Gilberta zavání značně židovskou mstou, žida Hirše.
Přimlouvám se proto, abys se na případ podíval a vynasnažil se učinit vše, pro jeho kladné vyřízení.
S bratrským pozdravem za:
okr. tajemník
Bratr
Dr. Vlad. K a d l e c,
Praha XII, Mánesova 45.

V osobních datech uvedený jest majitelem domu a vily a v Praze obývá nadměrný byt o 3 pokojích s kuchyní. Jest to nebezpečný třídní nepřítel, který byl za okupace stíhán mimořádným lidovým soudem. Z tohoto trestního řízení byl pak později osvobozen. Jest považován za odborníka ve svém oboru, který však pracuje jen proto že mu to vynáší značné zisky. Jest známo že jest propagátorem západního rozhlasu a šeptané propagandy. Jest reakčního zaměření a také jeho postoj k dnešnímu lidově demokratickému zřízení není kladný. Do budovatelské práce se nezapojil a také při dnešní výstavbě republiky k socialismu svoji zvláštní užitečnost ními neprokládá. Vzhledem k uvedeným okolnostem jest proto považován Dr. G i l b e r t a za třídního nepřítel, kteý budíť dodán do TNP na dobu pokud možno nejdéší.

Výraz „bratr“ svědčí o tom, že RG mohl být členem této strany. O názoru pisatele na věc pak dobře vypovídá text „jsem přesvědčen, že udání na prof. Gilberta zavání značně židovskou mstou, žida Hirše“.

V každém případě tento nečekaně nalezený doklad by mohl naznačovat, proč po všech závažných obviněních došlo 21. 4. 1947 k vyústění pro autory udání jistě nečekanému, a sice úplnému osvobození RG.

Jiné poznámky a názory o prověřované osobě:
Jmenovaný jest nebezpečným nepřitelem dnešního zřízení a státu, jest považován za odborníka ve svém oboru, pracuje přto, že mu to vynáší značné zisky, jest propagátorem západního rozhlasu a šeptané propagandy. Jeho manželka jest téhož ražení.

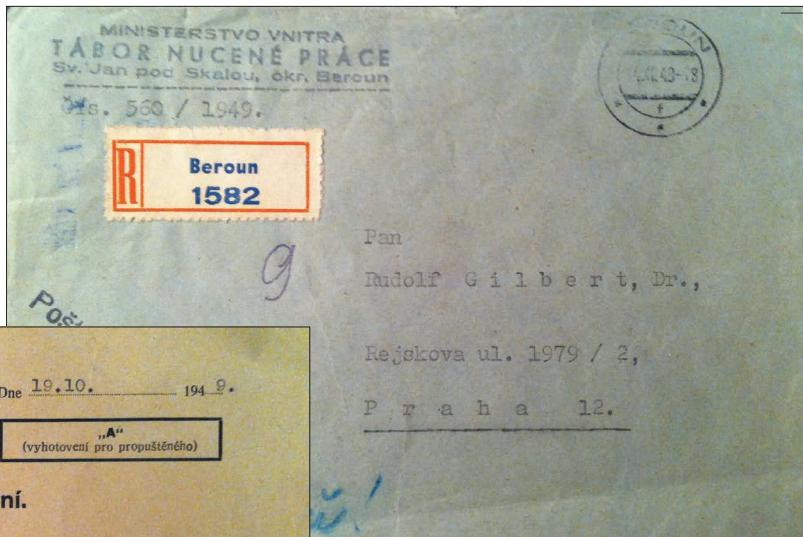
Připojené fotografie jsou nepochybně policejního původu, což zjevně souvisí se zlovybným závěrem na deskách spisu: „Okresní čtyřka doporučuje TNP“.

Komise pro veřejné zaměstnane
zemském národním výboru
Praha I, Hradební č. 6.
Ok- IX-2041/46.
Pálen.
Čestná komise pro veřejné zaměstnane má zemském národním výboru v Praze usoudila se předsedou JUDr. Jaroslavem Štárou a přísedícími Dr. Františkem Křehlem, JUDr. J. Štárnou a dále v přítomnosti zapsavatele Gollové, kárného zástupce Dra. Čihartě, obviněného Dr. Ing. Rudolfa Gilberta a jeho obhájce Dra. Kováka po ústním jednání dneš provedeném takto:
obviněný Dr. Ing. Rudolf G i l b e r t, profesor zemědělských škol narozený dne 25.V.1866 v Polné, bytem v Praze III-Čejkově 2,
osvobozuje se

Soud navrhl proto opakovaně tvrzení předchozích svědků z kruhů filatelistických, jejichž opakované výpovědi před soudem jsou plně vzorové a nemohou pochopných tvrzení, což zejména platí o výpovědi zřetelně iniciátora udání proti obviněnému Ervínu Hirsche, končí se tím, že tr. s. a J. H. v. tr. s. Charakteristickým pro svědka Hirsche jest domněnka, že jako žid sám nebyl na krytí své osoby v okurání v ústřední kanceláři bez svolení pravého majitele sbírek se trestnosti obhájce náma císařského majetku / sbytku sbírek známek vrah. pod. Berky, setin se na obviněného podává, že jako vedoucí odborný pouze části filatelistického tisku měl osobně při svém veřejném ústředním povolání se exponovat pro císař židovské sbírky a sebezvědí svůj proti zodpovědnému redaktoru pro jeho politické články, odpovídající tehdejšímu vřucenému celkovému politickému směřování tisku okupanty a schválně proto i tehdejší tiskovou cenzuru protektorátní. Obviněný dostatečně tout prokázal, že ověřené mu v okuraci k dachové židovské sbírky známek, řádně a včas po revoluci odevzdal. Komise úřv správně proto usoudila, že jde o konspirační lživost, kterou sám Hirsch osvědčuje za filatelistický nepřítel povahy k obviněnému již a doby před okuraci.
Vzhledem k tomu dospěla komise k přesvědčení, že obviněný není vinný. Byl proto podle § 20, odst. 2 dekretu osvobozen.
V Praze, dne 21. dubna 1947.
Zapsavatelka: rředseda:

²⁾ ČSNS byla součástí řady vlád. Jejimi členy byli např. E. Beneš, J. Stříbrný (první čs. ministr pošt), Milada Horáková a další osobnosti. Po r. 1948 byla násilně přeměněna na loutkovou Čs. stranu socialistickou a formálně se podílela na moci; souběžně však existovala v exilu, kam odešli někteří její představitelé. Po roce 1989 demokratizovaná strana působila v parlamentu, v té době ji po určité dobu vedl Pavel Hirs, kterého známe jako filatelistického znalce a publicistu. V roce 1996 se však už do sněmovny nedostala.

Jak to tak ale někdy bývá, věc měla i tragikomický rozměr. RG byl sice internován v neblaze proslulém pracovním táboře ve Svatém Janu pod Skalou, pobyl zde však jen 10 dnů – a navíc tu ani nepracoval... Po propuštění proto obdržel složenku s výzvou k zaplacení částky 400 Kčs za „bezpracný“ pobyt, kterou ve lhůtě uhradil.

MINISTERSTVO VNITRA
TÁBOR NUCENÉ PRÁCE
Sv. Jan pod Skalou, okr. Beroun
(tábor)

Dne 19.10. 1949.

C. j. 203/1949.

„A“
(vyhotovení pro propuštěného)

Propouštěcí potvrzení.

Příjmení a jméno: G i l b e r t Rudolf
 nar. dne 25.5.1896 v Polné, p. o. Havlíčkův Brod
 posledně bytem v Praze 12 Rejskova 1979/2, propouští se z tábora nucené práce k okresnímu úřadu ochrany práce v _____
 V táboře nucené práce strávil dobu od 5.10.1949 do 19.10.1949 do 15 hodin
 Opatření komise č. _____ v _____ podle § 4, písm. a) zákona č. 247/1948 Sb.: _____

Poučení.
 Propuštěný se má neprodleně odebrat k okresnímu úřadu ochrany práce v _____ tam se hlásit a předložiti toto propouštěcí potvrzení. Neuposlechnutí tohoto příkazu je trestné.

Úřední tiskopis — patisk se trestá.

Velitel TNP:
 por. Fr. Blabou
 (podpis velitele tábora)

Čís. skl. 1545 A.
 Státní tiskárna v Praze. — 418-49.

To zcela koresponduje s mrazivě groteskní atmosférou doby.

Touhle hrabalovskou pointou se tedy rozlučme s poválečnými peripetemi Rudolfa Gilberta a v dalších pokračováních našeho seriálu se budeme věnovat jiným oblastem jeho života.

POKRAČOVÁNÍ

Pozn.: Délka pobytu RG v TNP je v dokladech uváděna různě: v propouštěcím potvrzení (vlevo) 15 dnů, ve výúčtování (dole) 10 dnů.

Ministerstvo vnitra
TÁBOR NUCENÉ PRÁCE
Sv. Jan pod Skalou, okr. Beroun
Čís. 560/49.

Pan
Rudolf G i l b e r t , Dr.

Rejskova ul. 1979/2
P R A H A 12.

Dobýž v TNP Svatý Jan pod Skalou-úhrada udržovacích výloh.
Přílohy: složenka.

Dasím pobytém v TNP Svatý Jan pod Skalou, po dobu 10 dní, vznikly správcé tábora, v důsledku toho, že jste Vaší vinou nebyl začleněn do řádného pracovního poměru, udržovací výlohy, které činí průměrně za den Kčs 40.-, tudíž celkem Kčs 400.-, slovy čtyřista Kčs.

Dyobizíte se, abyste tuto částku poukázal do 7 mi dnů připojenou složenkou, jinak bude vymáhána exekučně.

Velitel TNP :
 vrch. správ. Kosřáb.
 vrch. správ. Kosřáb v. r.

Částku — 400 — Kčs — h

Čtyřista Kčs — h

pro šekový účel č. **Č- 42951**

název šekového účtu:
 Ministerstvo vnitra.
 Tábor nucené práce
 Svatý Jan pod Skalou
 p. Beroun 1

vložil
Ing. Dr. Rudolf Gilbert
 profesor státní umělecké školy
 Praha XII., Rejskova 22

PR A
 21XII 49
 Podpis písní úředníka.